

بازسازی ذخایر آبزیان

تعیین زمان ممنوعیت صید سراسری (دریابست) در سواحل خوزستان

حاجت صفی خانی

موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور

safikhani_h@yahoo.com

واژه‌های کلیدی: خوزستان، ممنوعیت صید، تخم‌ریزی، ذخایر، دریابست

مقدمه

امروزه حفظ و بهره برداری پایدار از ذخایر آبزیان یکی از مسایل مهم مدیریت شیلاتی است و جهت انجام این مهم از اطلاعات و روش های متعددی استفاده می شود که ممنوعیت صید در زمان تخم‌ریزی گونه های با ارزش شیلاتی از مهمترین آنهاست. روشهای مختلف صید مورد استفاده، تنوع گونه ای آبزیان، مستعد بودن سواحل خوزستان جهت تخم‌ریزی گونه های مختلف و همچنین پراکندگی تخم‌ریزی در ماههای مختلف اهمیت و حساسیت مدیریت صید را افزایش داده است. در حال حاضر مهمترین ابزار مدیریت صید مورد استفاده در ایران اعمال ممنوعیت صید در فصل تخم‌ریزی گونه های مهم شیلاتی است که در سواحل خوزستان تنها در مورد ماهی حلوا سفید در بهار و شوریده در زمستان اجرا میگردد که همپوشانی روشهای صید و تخلفات صیادی از کارایی مناسب این ممنوعیت ها میکاهد لذا برای حفاظت از سایر گونه ها و افزایش کارایی برنامه های مدیریت صید می بایست از روشهای دیگری نیز استفاده نمود.

روش بررسی

بر اساس نتایج چندین پروژه تحقیقاتی و گشتهای دریایی اطلاعات با ارزشی از فصول صید و تخم‌ریزی گونه ها گردآوری گردیده است. روش کار شامل مراجعه مستقیم به صیدگاهها، خوریات، صید با ابزار مختلف صید (تورهای ترال، گوشگیر و خوربند) و بررسی آبزیان در محیط یا آزمایشگاه بود. از نتایج مطالعات انجام شده توسط نگارنده و سایر محققین از جمله (صفی خانی و همکاران، ۱۳۷۷)، (صفی خانی و همکاران، ۱۳۷۹)، (نیک پی و همکاران، ۱۳۷۷)، (غفله مرمضی و همکاران، ۱۳۷۴) زمان های تخم‌ریزی گونه های مورد نظر تعیین شدند.

نتایج

جدول ۱- فصل تخم‌ریزی برخی از گونه های مهم شیلاتی در استان خوزستان

آبان	مهر	شهریور	مرداد	تیر	خرداد	اردیبهشت	فروردین	اسفند	بهمن	دی	آذر	
												حلوا سفید
												صبور
												میگوی سفید
												میش ماهی
												هامور
												شوریده
												شاتک
												صیّتی
												مید

اوج تخم‌ریزی

محدوده رنگی نشان دهنده دوره تخم‌ریزی است

بحث و نتیجه گیری

سواحل استان خوزستان علیرغم وسعت کم آنها، از نظر صید آبزیان شیلاتی با اهمیت است. عمق کم، ورود آب شیرین به سواحل و وجود خورهای فراوان و وسیع، این سواحل را به محیط غنی و مناسبی برای تخم‌ریزی و مناطق پرورشگاهی آبزیان تبدیل نموده است و بسیاری از آبزیان در فصول تخم‌ریزی به آبهای استان مهاجرت می‌کنند. ممنوعیت صید در بسیاری از مناطق جهان اعمال میشود. ممنوعیت صید حلواسفید در کویت (Al-Husaini et al. 2015) و هرینگ اقیانوس اطلس شمالی (Jakobsson, 1985) چند دهه سابقه دارند. اهمیت اکولوژیکی سواحل استان، افزایش تعداد صیادان و میزان صید در دهه های گذشته به ممنوعیت صید حلوا سفید در بهار و شوریده در زمستان منجر شده است. ولی طولانی بودن فصول تخم‌ریزی گونه ها، اختصاصی نبودن ابزارهای صید و تخلفات صیادی از کارایی مناسب ممنوعیت ها میکاهد.

حفاظت یا بازسازی ذخایر آبزیان به روشهای مختلفی مانند ممنوعیت های زمانی، مکانی، ابزاری، سهمیه بندی و دریابست صورت می پذیرد. با توجه به ممنوعیتهای فعلی صید، اعمال ممنوعیت زمانی برای صید گونه های دیگر بصورت مجزا ممکن است به دلایل مدیریتی (اقتصادی اجتماعی) امکان پذیر نباشد ولی با اندکی اصلاح در زمان و تغییر روش اجرا به صورت ممنوعیت سراسری صید (دریابست) می توان ضمن تعمیم ممنوعیت به تعداد بیشتری از گونه ها، تخلفات پراکنده صیادی و فشار وارد بر ذخایر آبزیان دریا را کاهش داد. این پیشنهاد بیش از یک دهه است که مطرح شده است و در تابستان سال جاری (۱۳۹۴) توسط اداره کل شیلات بوشهر در سواحل بوشهر اجرا گردید.

پیشنهادها

- ۱- با توجه به تنوع گونه ای، اختصاصی نبودن ابزارهای صید، سهولت تخلف از ممنوعیت صید و طولانی بودن فصول تخمیریزی گونه ها، اجرای برنامه ممنوعیت عمومی (دریابست) صید در مدت‌های مشخص پیشنهاد می‌گردد.
- ۲- پیشنهاد می‌شود دریابست با توجه به فصول تخمیریزی گونه ها در دو دوره (زمستانه - بهاره و تابستانه) اجرا شود.
- ۳- پیشنهاد می‌شود جزئیات، مدت و زمان دقیق اجرای برنامه های دریابست در جلسه اختصاصی تصمیم گیری گردد.

منابع

۱. شکاری معجد، سواری احمد، غفله مرضی جاسم، اسکندری غلامرضا، رونق محمدتقی، هاشمی سیداحمدرضا، درویش بسطامی کاظم، سینایی محمود، کاشی محمدتقی. ۱۳۸۹. زیست‌شناسی تولید مثل و تغذیه میش ماهی (*Argyrosomus hololepidotus*) در آبهای ساحلی استان خوزستان. مجله علمی شیلات ایران (فارسی). تابستان ۱۳۸۹، دوره ۱۹، شماره ۲ (مسلسل ۷۱)، از صفحه ۶۷ تا صفحه ۷۶.
۲. صفی‌خانی حاجت، اسکندری، غلامرضا، اسماعیلی فوزیه، میاحی یوسف و شکبیا غلامحسین. ۱۳۷۷. بررسی برخی از خصوصیات بیولوژیک میگوی سفید *Metapenaeus affinis* در استان خوزستان. مؤسسه تحقیقات و آموزش شیلات ایران.
۳. صفی‌خانی، حاجت، اسکندری غلامرضا. ۱۳۷۸. بررسی اثرات خوربندها بر آبزیان در خوریات منطقه ماهشهر. مؤسسه تحقیقات شیلات ایران.
۴. غفله مرضی جاسم. المختار مصطفی احمد، دهقان مدیسه سیمین، مرعشی سید ضیاء. اسکندری غلامرضا. ۱۳۷۴. بررسی بیولوژی ماهی صبور (*Tenualosa ilisha*) (فاز یک). مؤسسه تحقیقات و آموزش شیلات ایران.
۵. نیک‌پی منصور، اسکندری غلامرضا و اسماعیلی فوزیه. ۱۳۷۷. بررسی بیولوژیک ماهیان حلواسفید *Pampus argenteus* و شوریده *Otolithes ruber* در استان خوزستان، مؤسسه تحقیقات و آموزش شیلات ایران.
6. Al-Husaini M1, Bishop JM2, Al-Foudari HM2, Al-Baz AF. 2015. A review of the status and development of Kuwait's fisheries. 2015. Marine Pollution Bulletin. Nov 30;100(2):597-606. doi: 10.1016/j.marpolbul.2015.07.053. Epub 2015 Jul 29.
7. Jakobsson Jakob. 1985. Monitoring and Management of the Northeast Atlantic Herring Stocks. Canadian Journal of Fisheries and Aquatic Sciences, 1985, 42(S1): s207-s221, 10.1139/f85-275 (in <http://www.nrcresearchpress.com/doi/abs/10.1139/f85275?journalCode=cjfas#.VqM3xU8cZUV>)